

Шарқ Юлдузи

- NASR
- NAZM
- DRAMATURGIYA
- MUMTOZ ADABIYOT
- YOSHLAR DAFTARI
- JAHON ADABIYOTI
- ESTETIKA
- SAN'AT FALSAFASI
- ADABIYOTSHUNOSLIK

Sharq yulduzi

ISSN 0131 – 1832

11 / 2021

УШБУ СОНДА:

НАСР

Неъмат АРСЛОН

АННАБЕЛЛА БА АЗОМИ

1535 йилда Аннабель ўлимга ҳукм қилинди. Қатлгоҳ томон сувдек оқиб келаётган оломон қизик бир томоша кўриш ва уйда қолган оила аъзолари-ю дўст-ёронларга бу ҳақда ҳикоя қилиб бериш илинжида. Бироқ майдондаги манзарага кўзи тушган кишиларнинг кўпчилигида аввал ўйлаганидан асар ҳам қолмади. Қатл майдончасида шу қадар гўзал бир хилқат турардики, унга бир бор кўзи тушган киши юзидаги ҳаяжон ифодасини яширолмай, тили ҳам калимага келмай ҳайрат мақомида туриб қоларди.

НАЪМ

Муҳаббат САФОЕВА

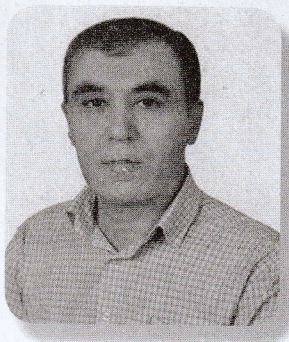

Жуда гўзал кулардинг, жуда,
Товушларинг капалакмиди?
Қулоғимга илиниб қолган,
Шивирларинг дил тилакмиди?

Жуда гўзал кулардинг, жуда,
Томиримда уйғок изтироб.
Такрор, такрор қайтаётирман,
Тушун, бошқа қилмайман сўрок.

БИР ҲАЗАЛ ШАРҲИ

Манзар АБДУЛХАЙР

"НАҲДИМ АНДОҚДҲР ..."

Меҳр юз кўрмай ўчаиши пардадин чиққач юзунг,
Олғали қўймас сариғ юзин қора ердин уёт.

Меҳр, яъни қуёш ҳали юзланмай туриб, яъни намоён бўлмасдан парда ортидаги юзунгни кўриши биланок ўчакиши-қўйди. Бу худди қуёш гўё касалманд юзини ердан кўтаролмаётганидан хижолат чекаётган тарзга менгзаш эди.

Абдунаб

Умид Б.

МА

Раҳмат
ти" (ҳозир
қилиб та
эди. 1932
фаолият
ла Кодир
кундуз",
Носир, Ғ
Шайхзод
ва шеърл

Азиз Н.

Шарқ юлдузи

Адабий-бадний, илмий, ижтимоий-сиёсий журнал

1931 йилдан чиқа бошлаган

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ

Сирожиддин Саййид
Муҳаммад Али
Кенгесбой Каримов
Иқбол Мирзо
Қаҳрамон Куронбоев
Минҳожиддин Мирзо
Сайфиддин Рафиддинов
Фармон Тошев
Исажон Султон

Хайриддин Султонов
Маҳмуд Тоир
Гулистон Матёкубова
Шерзод Ирзоев
Нурбой Жабборов
Тоштемир Турдиев
Шухрат Маткарим
Адҳамбек Алимбеков
Жамолиддин Муслим

Бош муҳаррир – Сирожиддин Рауф

Бош муҳаррир ўринбосари – Азиз Саид

Масъул котиб – Дилором Муротова

Назм бўлими мудири – Икром Отамурод

Наср бўлими мудири – Саид Анвар

Адабиётшунослик бўлими мудири – Дилфуза Қўзиева

Бир ғазал шарҳи

Манзар
АБДУЛХАЙР

“Жаҳдим андоқдур...”

*Жаҳдим андоқдур етишигайменму деб васлингга бот,
Ким қабул этман огир деб чиқса эғнимдин қанот.*

*Сабр тоғи бирла қилмоқ пўя бўлмас, эй кўнгул,
Ташла ул юкни етишмак истасанг васлига бот.*

*Шаҳсуворимнинг буроқи пўясидин қолди барқ,
Ким анинг феъли шитоб эрмиш, мунунг расми сабот.*

*Кўп Масиҳодин дам урма, қил ҳаётингни Туфайл
Ангаким, топмиш Масиҳ онинг туфайлидин ҳаёт.*

*Меҳр юз кўрмай ўчаишди пардадин чиққач юзунг,
Олғали қўймас сариг юзин қора ердин уёт.*

*Чун юди кўзлар саводин ашк ёрут юз очиб,
Ким дирамсиз элга бой эл фарздур бермак закот.*

*Эй Навоий, хоки пойи васфида ширин сўзунг
Бор биайниҳ тўтиё ичинда солгандек набот.*

Бу – “Ғаройиб ус-сиғар” нинг 73-ғазали бўлиб, етти байтдан таркиб топган. Ғазал юкори тахайюл ва бетакрор ботиний ишқ туйғуларнинг ўзида мужассам этганлиги билан ажралиб туради.

Манзар АБДУЛХАЙР – филология фанлари доктори. 1964 йилда туғилган. Тошкент давлат университетини (ҳозирги ЎзМУ) битирган. Ижодкорнинг “Соҳил оҳанглари”, “Мовий уфқ”, “Сўз руҳи”, “Тааммул”, “Сўз сари, Сўзинг сари” шеърий тўпламлари ҳамда “Навоий асарларининг изоҳли лугати” илмий-адабий монографияси, “Лисон ут-тайр” табдили, “Хамса”нинг тўлиқ табдили сингари китоблари нашр этилган.

Энди байтлар шарҳига ўтайлик.

*Жаҳдим андоқдур этишигайменму деб васлингга бот,
Ким қабул этман оғир деб чиқса эғнимдин қанот.*

Ушбу матлаънинг мухтасар мазмуни қуйидагича: эй маҳбубам, ҳозир шундай бир ҳолатдаман, яъни илоҳий ишқ ичра васлингга этишиш орзусида шу қадар ҳам ғайратли, ҳам беҳудманки, борди-ю эғнимдан қанот ўсиб чиқса, уни оғир деб қабул қила олмайман. Аниқроғи, на нафимни, на зараримни биламан. Зеро, бу кайфиятни ботинан англаш учун ўзимда қурб топа олмаяпман.

*Сабр тоғи бирла қилмоқ пўя бўлмас, эй кўнгул,
Ташла ул юкни этишмак истасанг васлига бот.*

Ушбу байтда шундай бадий тафаккур бор: сабр тоғи, яъни ботиний сабрнинг юки шундай оғирки, аслида у билан ҳеч вақт юксак орзуларга, айниқса, ёр васлига этиб бўлмайди. Чунки, ботиний сабр юки билан маънавий жиҳатдан елиб-югуриб бўлмайди. Шунинг учун, эй кўнгил, агар маҳбуба васлига этишишни чиндан истасанг, аввало, бу юкни ташла, яъни ундан халос бўл! Бу байтдаги мавҳумлик ёки тугал маъно кейинги байтда ойдинлашади:

*Шаҳсуворимнинг буроқи пўясидин қолди барқ,
Ким анинг феъли шитоб эрмиш, мунунг расми сабот.*

Бунда шаҳсувор сўзи чавондоз ёки гўзал маҳбуба эмас, балки сўнгги мурсал маъносида келаяпти. Зеро, бу сўзнинг қаратқичи буроқ – диний эътиқодга кўра, учар от бўлиб, Мухаммад с.а.в. меърож туни унга миниб Маккадан Байт ул-муқаддасга, у ердан самога кўтарилишлар. Меърож тунида сўнгги мурсалдаги шитоб, яъни маъшук васли куйидаги суръат шу даражада тез эдики, то ҳатто ётган ўрни совимасдан яна тунги тўшагига қайтиб тушди. Бунинг акси ўлароқ, улуғ шоир ишқ йўлида гўё ўзидаги суёт ҳаракатни таҳқирлади. Кейинги байтлардаги ташбиҳлар ана шу бадий тафаккурни тўлдиришга хизмат қилади.

*Кўп Масиҳодин дам урма, қил ҳаётингни Туфайл
Ангаким, топмиш Масиҳ онинг туфайлидин ҳаёт.*

Дастлаб мазкур байтдаги энг характерли сўзга эътиборни қаратайлик. Бу – арабча *туфайл* сўзидир. Зеро, унинг замирида улуғ шоир назарда тутган ажиб бир тимсол мужассам. *Туфайл* Алишер Навоий асарларида “чақирил-маган меҳмон”, “Ўзи чақирилмаган бўлса ҳам, чақирилган кишилар қаторида, уларга эргашиб, тўй-маъракаларга боровчи”; “сабаб”, “боис”, “бахона”, “важ-қорсон”, “восита” сингари маъноларда қўлланилади. Умуман, диний адабиётларда бу тимсол араблар қабиласига мансуб Умайя авлодидан бўлган *Туфайл* исмли шахсдир. У жуда камбағал, фақир бўлганлиги туфайли, ҳатто бировларникига меҳмондорчиликка ҳам бора олмаган. Демак, шоир бунда қайсидир маънода камбағаллик айрим кишилар назарида фазилат бўлмаслиги мумкин, лекин бу айб ҳам эмас, деган бадий фикрни илгари суради. Айни маънода байтнинг қисқача мазмуни

Манзар АБДУЛХАЙР

қуйидагича шарҳланади: Масиҳнинг кишига ҳаёт бағишловчи нафаси ҳақида қўп гапириш айни дамда унчалик жоиз эмас, балки кишига худди Туфайлдай оддий, табиий ҳаётингни бахшида эт! Зеро, бундан ҳатто Масиҳнинг ўзи ҳам жон топган бўларди.

*Меҳр юз кўрмай ўчашиди пардадин чиққач юзунг,
Олгали қўймас сариг юзин қора ердин уёт.*

Меҳр, яъни куёш ҳали юзланмай туриб, яъни намоён бўлмасдан парда ортидаги юзунгни кўриши биланок ўчакишди-қўйди. Бу худди куёш гўё касалманд юзини ердан кўтаролмаётганидан хижолат чекаётган тарзга менгзаш эди.

*Чун юди кўзлар саводин ашк ёрут юз очиб,
Ким дирамсиз элга бой эл фарздур бермак закот.*

Шоир байтда шундай элсеварлик кайфиятини очик баён этади: дирамсиз, яъни ҳеч вақоси йўқ элга бойлар фарз деб закот бериши – бу худди кўз косаси ичидаги кўзга кўринмас модданинг вақти-вақти билан кўз қорачиғини ювиб туришига ўхшайди. Албатта, буни ҳеч ким пайқамайди. Зеро, закот ҳам мискинга, аслида ошкора эмас, балки пинҳона берилгани дурустдир. Шоир фикрича, тариқдай беминнат қилинган саховат киши кўнглини тоғдай сарбаланд қилади, унга кўзга кўринмас куч-қудрат ато этади. Демак, бунда улуг шоир элни кўз қорачиғига менгзайди. Нақадар ғаройиб ташбиҳ!

*Эй Навоий, хоки пойи васфида ширин сўзунг
Бор биайниҳ тўтиё ичинда солгандек набот.*

Мақтаънинг мухтасар мазмуни: эй Навоий, лирик маъшуканинг хокипойи – оёқ ости тупроғи йўлидаги фидойилик ва қурбонлик борасидаги таърифнинг нақадар шириндирки, гўё тўтиё (кўз дориси), яъни оч кўк рангли, қумуш каби ялтироқ модданинг оксиди ёки купорос – қандайдир сульфат кислотаси ичида ётган новвот ёки бир обакидандонга менгзашдир. Эҳтимол бу модда ичида новвотнинг шакли ёки мазаси аллақандай ўзгаришларга учраб?! Муҳими, агар сўзда амал бўмаса, у зоҳиран ҳар қанча фасиҳ, гўзал, ширин бўлмасин, аслида зоҳиран шундай, лекин ботинан эса, юқорида шоир айтган модда ичидаги шаклсиз, маънисиз бир нарсадирки, уни таърифлашга тил ожиздир... Навоий ушбу ташбиҳ мисолида кишидаги сўз, ҳар қанча сўзамоллик, аслида, ботиний ҳодисалигини назарда тутмоқда.

Ушбу ғазал зоҳиран Шарқ шеъриятига хос лирик маъшуқа васлига етишиш йўлидаги саъй-ҳаракат, ботинан эса илоҳий ишқ сари яна бир қадам қўйиш, шу билан бирга комиллик сирлари ва орифлик тарзини англаш йўлида киёсийликни ўзида жо этган бадий тафаккур маҳсули сифатида Навоий шеъриятида муҳим ўрин тутади. Зотан, бунда улуг шоир нафақат бадий тафаккур ёки жўшқин туйғулар соҳиби, балки илми ҳайъат, кимё сингари зоҳирий билимларни чуқур эгаллаган зоҳирбин уламо сифатида ҳам намоён бўлади. Бу ғазал ўзбек миллий поэтик тафаккур тарзида янгича бир тавр уйғотади, киши кўнглида эса илоҳий ишқ сари интилиш туйғусини пайдо қилади.

МУНДАРИЖА

БАРҲАЁТ СИЙМОЛАР	
ШУКРУЛЛО. Меҳрингни ҳамиша ҳис қилганим он.	4
НАЗМ	
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ. Бугун, танимайди бизни, хиёбон.	30
Ўктам МИРЗАЁР. Шамсинг бўлай, кел, биз томон.	36
Ҳол Муҳаммад ҲАСАН. Сўрасанг гар саҳар-саҳар... ..	67
Муҳаббат САФОЕВА. Дунёнинг туслари ранго-ранг.	72
НАСР	
Неъмат АРСЛОН. Новеллалар.	
Ёзувчи учун атир.	9
Аннабель ва Азозил.	13
Ботмоннинг қўшиғи.	26
ФОЛЬКИН. Йирткич. Қисса.	41
Маъруфжон ЙЎЛДОШЕВ. Икки ҳикоя.	
Шамоллардан қўрқмагин, она.	84
Бувим ва қалдирғочлари.	88
АДАБИЁТ ВА ШАҲС	
Қодиржон НОСИРОВ. Эл аро ўлмаган виждонинг қолсин.	100
МУТОЛАА	
Шаҳобиддин ЎРИНОВ. Фанлар чорраҳасидаги фикрлар... ..	118
АДАБИЁТШУНОСЛИК	
АВАЗХОН ҲАЙДАРОВ. Шарқ мумтоз шеърят таржи- масида шакл ва маъно муштараклиги.	138
“ШАРҚ ЮЛДУЗИ”	
ЖУРНАЛИНИНГ 90 ЙИЛЛИГИГА	
Умид БЕКМУҲАММАД.	
Мажидийнинг машаққатли умр йўли.	91
Кумушбиби ЭРМАТОВА.	
“Шарқ юлдузи” журнали: 1970–1975 йиллар.	95
ЎТКИР ҲОШИМОВ ТАВАЛЛУДИНИНГ 80 ЙИЛЛИГИГА	
Дамин ТЎРАЕВ. Бадиий сюжет яратиш маҳорати.	130
ЁШЛАР ДАФТАРИ	
Азиз НУР. Юрагимга яқинлашиб тур.	127
ТАҲЛИЛ	
Раҳимбой ЖУМАНИЁЗОВ.	
Мангуликка муҳрланган фикрлар.	76
Лутфулла СУВОНОВ. “Товушсизлар қотмасун”.	79
ЖАҲОН АДАБИЁТИ	
Азиз НЕСИН. Ош бўлсин.	143
Светлана БЫКОВА. Сен томонга интилади руҳ-равоним.	150
БУ БЎСТОН САҲНИДА	
Фармон ТОШЕВ. Ул қаноат истагайдир тутқазиб саҳбо менга.	107
БИР ҒАЗАЛ ШАРҲИ	
Манзар АБДУЛҲАЙР. “Жаҳдим андоқдур...”	112
БИР ҲОВУЧ ДУР	
Обиддин МАҲМУДОВ. Тафаккур жилолари.	115
БУЛОҚ КЎЗ ОЧДИ	
Ҳафиза АБДУМАЛИКОВА.	
Ҳабибам, қалбимга чин ганж бер.	154
ГУЛҚАЙЧИ	
Нуруллоҳ ОСТОН.	
Дил кафасда бастадур, бедаво дунёда ишқ. ..	171
BOLALAR DUNYOSI	
Bahrom AKBAROV. Boydan qolgan omonat. Hikoyalar.	158
Адабий ҳаёт.	174

Шарқ юлдузи

2021

11-сон

Муассис:

**ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР
УЮШМАСИ**

* Муаллифлар фикри таҳририят ижодий жамоаси нуктаи назаридан фаркланиши мумкин. Таҳририятга юборилган материаллар муаллифларга қайтарилмайди.

Журнал ОАК эътироф этган нашрларнинг 10.00.02 “Ўзбек адабиёти” ихтисослиги бўйича рўйхатида қиртилган.

* Журналга обуна даврий нашрларни етказиб бериш билан шуғулланувчи барча ташкилотлар орқали амалга оширилади.

Обуна индекси – 911

Манзилимиз:

100066, Тошкент шаҳри, Бунёдкор шоҳкўча, Адиллар хиёбони, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси биноси.

Телефонлар:

71231-23-65, 71231-23-66, 71231-23-68

www.sharqyulduzi.uz

e-mail: sharqyulduzi@mail.ru

sharqyulduzi1931@mail.ru

Босишга рухсат этилди:

24.12.2021

Қоғоз бичими 70x108^{1/16}

Офсет босма усулида офсет қоғозида

босилди. Босма табағи 11,0.

Шартли босма табағи 15,4. Наприёт

хисоб табағи 17,2.

Адади 11740 нусха.

Буюртма №41

Эслатма: Журнал пандемия шароитида танаффуслар билан чоп этилганини эътиборга олиб, маълумотлар аниқлигини текшириш учун журналнинг босмаҳонага топширилган санасига қаралсин.

Журнал Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 05.02.2016 й. 0562-рақам билан рўйхатга олинган.

“PRINT REBEL” МЧЖ

матбаа корхонасида чоп этилди.

Корхона манзили:

Тошкент шаҳри, Олмазор тумани,

Ўрозбоев кўчаси, 35-уй

Журнал ойда бир марта

чоп этилади.

Мусахҳихлар:

Дилфуза Маҳмудова

Моҳира Ҳусанова

Саҳифаловчи-дизайнер:

Муҳаммадсодиқ Сайфуллаев

Copyright © “Шарқ юлдузи”

**«Умр дараhti»
Эркин ЖҰРАЕВ асари**

Хурматли журналхонлар!

*2022 йил учун “Шарқ юлдузи” ва “Звезда Востока”
журналларига обуна давом этмоқда.
Журналларимизга барча матбуот етказиб берувчи
ташкилотлар ёки тахририятимиз орқали обуна
бўлишингиз мумкин.*

*Обуна индекслари: “Шарқ юлдузи” – 911
“Звезда Востока” – 831*